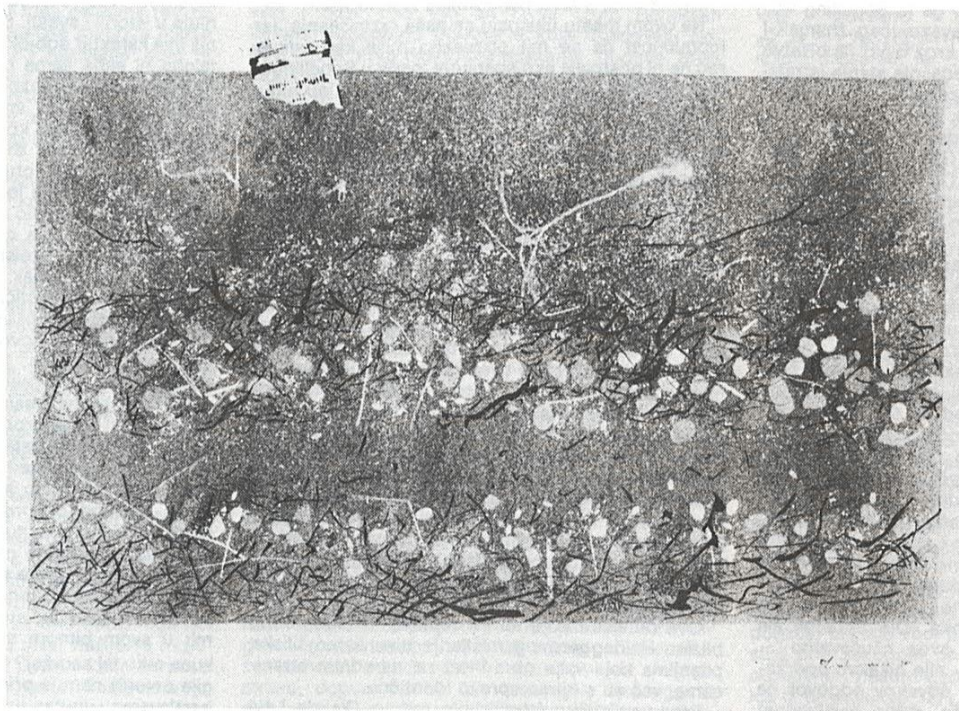

MOC JEZIKA

temat priredili slivija i reija dražić

Filozofija jezika postala je »prima philosophia« – ovo je teza koja možda nije opšte prihvaćena ali je sigurno izborila legitimnost. Da li je simptom koji opravdava takvu dijagnozu činjenica da je jezik postao zajednička briga svih filozofskih škola i disciplina, da se i ne govori o posebnim naukama (Apel)? Naravno, pitanje je zašto je on to postao. Da li je dovoljan razlog već to što nam danas izgleda da je jezik valjda jedino ono s čim mi živimo a da, u isti mah, živimo iz njega i od njega. Dve polarne savremene filozofske orijentacije formulisale su to u sopstvenom mišaoenom horizontu intendirajući (svaka) svoj osobeni smisao: Jezik je kuća bitka (Heidegger), granice moga jezika su granice moga sveta (Wittgenstein). Upravo one konstituišu najšire područje za najraznovrsnije tematizovanje pitanja o moći jezika – od transcendentarno-svetotvornog do posve empirijskog.

Pri tom, intencija ovog izbora nije proučavanje jezika kao takvog, pa bio on proglašen i za prevashodni predmet istraživanja, nego upravo onaj pomak koji u jeziku razaznaje »supstanciju i subjekt«. Međutim, koliko teorijska, intencija temata je i praktična. Na jednom mestu Brecht je zapisao: »Imamo svoje rublje i povremeno ga peremo. Nemamo svoje reči i ne peremo ih nikad.« Da li je to

neminovnost s kojom se moramo pomiriti? Već je Humboldt utvrdio da jezik ima egzistenciju koja vrši nasilje nad samim čovekom. On sadrži, kako kaže Coleridge, »trofeje prošlosti i oružje za buduća osvajanja«: sloboda, jednakost, bratstvo, blagostanje za sve, jedinstvo, klasna borba, proletarijat, profit, ravnopravnost, jednakost šansi, emancipacija, komunizam – svaka od tih reči priprema put nekom osvajanju.

Naša jezička sredina nije neutralni medijum i uvek je nošena ili stavljena u službu kakvih namera. Slobodno delovanje prečesto je izdejstvovano nečijim perlokucijama itd, a da malo čestitog analitičkog posla ne bismo smatrali neophodnim. Povezano s ovim još mudrija izgleda ona prigodna Austinova rečenica s početka poznatog teksta »Other minds« (Misli drugih): »Dobro je cepati dlaku na troje da se posle ne bismo uhvatili za kose.«

Ipak, posve pročišćen i racionalizovan jezik teško da može biti zahtevani ideal (izuzev možda u strogo naučnoj upotrebi). Ne samo da maglovitost i dvosmislenost otvaraju prostor za radanje literature (pre svega, poezije), nego nam pružaju i sredstva za ono »diplomatsanje« i laviranje koji nam često omogućuju i samo preživljavanje u našem komplikovanom svetu.